

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร
 - 1.1 ความหมายของบทบาท
 - 1.2 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา
 - 2.3 แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา
 - 2.4 ลักษณะและประเภทของสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - 2.5 ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา
3. แนวคิดและขอบข่ายเกี่ยวกับการบริหาร
4. แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษา
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 กับเทคโนโลยีการศึกษา
6. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร

1.1 ความหมายของบทบาท

บทบาทเป็นสิ่งที่มีการจำทุกสถานภาพของสังคม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาทได้มีนักวิชาการให้คำจำกัดความของ “บทบาท” (Role) ไว้หลายความหมายด้วยกัน ดังนี้

เสาวนีย์ ไท้สุน (2533 : 12) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า หมายถึง หน้าที่รับผิดชอบ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งหน้าที่ที่ผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งหรือสิ่งที่ผู้นั้นสมควรกระทำ

เก็จวลี กริธาธร (2539 : 9) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่ความรับผิดชอบและ กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ถูกกำหนดไว้ ควบคู่กับตำแหน่งหน้าที่ที่ผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งหรือสิ่งที่ผู้นั้นสมควรจะกระทำ

เครช, ครัทช์ฟีลด์ และพอลลาเชย์ (Krech, Crutchfielf and Pallachey. 1963 : 564) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทเป็นแบบแผนของความต้อการเป้าหมาย ความเชื่อ ความรู้และการกระทำที่สมาชิกของชุมชนคาดหวังว่าควรจะเป็นไปตามลักษณะชนิดของตำแหน่งที่เป็นอยู่

โฮยล์ (Hoyle. 1969 : 6) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ผูกพันและขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสมาชิกอื่น ๆ ในสังคมด้วย

ปรินซิชั่น และคนอื่น ๆ (Princition, et al. 1973 : 260) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบและตามคาดหวังของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมโนทัศน์ของคนทีแสดงพฤติกรรม และผลจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

แมคโดนัลด์ (McDonald. 1971 : 3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาท หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังของสมาชิกที่มีต่อบุคคลนั้น ในแบบสังคมหรือองค์กรใด ๆ บุคคลต่างสังกัดต่างบทบาทซึ่งกันและกัน และเข้าใจว่าตนเอง ควรแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ควรจะแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมเช่นไรด้วย

ลินด์เกรน (Lindgren. 1973 : 201) ได้อธิบายว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของการกระทำที่บ่งชี้ถึงตำแหน่งหรือสถานภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2538 : 495) ที่ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อ แม่ บทบาทของครู

สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งการแสดงออกของบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับตำแหน่ง และจะต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับด้วย

1.2 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2540 : 97) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าทีมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ให้มีหน้าที่บริหาร โดยได้กำหนดตำแหน่งไว้เป็นครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 4) ได้ให้ความหมายว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนแต่ละแห่งทั้งของรัฐ และเอกชน

จร สุนทรายุทธ (2544 : 97) ได้เสนอว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจตามที่ตนได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไป โดยรับผิดชอบในหน่วยงานตามระเบียบแบบแผน มีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้นได้บัญญัติไว้

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนแต่ละแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน หรือผู้อำนวยการ โรงเรียนที่ทำหน้าที่ในการประสานงาน และควบคุมการบริหารตามภารกิจในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโรงเรียน รวมทั้งเป็นผู้มีอำนาจตามที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่ในการประสานงาน และควบคุมการบริหารตามภารกิจในโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโรงเรียนและเป็นผู้มีใบประกอบวิชาชีพ

1.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

มีผู้ที่ศึกษาและจำแนกบทบาทภาระหน้าที่หรืองานของผู้บริหารสถานศึกษาไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นบทบาทภาระหน้าที่ของผู้บริหารได้ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังนี้

วิจิตร ศรีสอาน (2526 : 206) ได้ให้ความเห็นว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์
2. เป็นนักปรับปรุง
3. เป็นนักช่วยเหลือ
4. เป็นนักแก้ปัญหา

5. เป็นผู้นำศรัทธาและได้รับการยอมรับนับถือ
6. เป็นนักพูดที่มีประสิทธิภาพ
7. เป็นที่นิยมในการคบหาสมาคม
8. เป็นผู้มีท่าทาง กิริยาอาการและบุคลิกภาพที่ดี

สนอง ศิริกุลวัฒนา (2530 : 174-175) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ประกอบด้วย

1. บทบาทด้านมนุษยสัมพันธ์
2. บทบาทในฐานะผู้นำ
3. บทบาทในด้านการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน
4. บทบาทในการคัดเลือกและใช้ประโยชน์จากบุคลากร
5. บทบาทในการสร้างขวัญแก่ครู
6. บทบาทในการพัฒนาบุคลากร
7. บทบาทในการนิเทศการศึกษา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538 : 90) กำหนดว่าบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

มีดังนี้

1. ศึกษานโยบายการจัดการศึกษาของต้นสังกัดสถานศึกษา
2. ศึกษาโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษา เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษา
3. ชี้แจงให้บุคลากรรับทราบ และเห็นความสำคัญของโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา
4. ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับบุคลากรในสถานศึกษา
5. จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งประกอบด้วยผู้สอนที่เป็นที่ปรึกษากลุ่ม

รวมทั้งสร้างความเข้าใจในแนวการดำเนินงานสถานศึกษา

ของผู้เรียน

6. พิจารณานุมัติโครงการของผู้เรียน
7. ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ในสถานศึกษา
8. นิเทศติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ผลงาน
9. ให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา
10. สรุปผลการดำเนินงานต่อต้นสังกัดตามเวลาที่กำหนด

กรมวิชาการ (2543 : 12) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ดังนี้

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญว่าจะต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง

2. บริหารและจัดการแบบมีส่วนร่วม
3. สร้างขวัญและกำลังใจ
4. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น
5. สนับสนุนด้านงบประมาณ ยานพาหนะ และอำนวยความสะดวกทุกด้าน
6. สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนและสถาบันผลิตครูเพื่อการพัฒนาโรงเรียน
7. ประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ และสถาบันผลิตครูในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันวางแผนในการพัฒนาบุคลากรและโรงเรียน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2543 : 10-11) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 6 บทบาทหน้าที่ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียน
2. บทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมในการบริหารต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. บทบาทหน้าที่ในการนำการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ
4. บทบาทหน้าที่ในการสร้างขวัญกำลังใจ และสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน
5. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือ รวมสติปัญญาของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนเพื่อการบริหาร
6. บทบาทหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากร และควบคุมกำกับติดตามบุคลากรใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

รุจิรี ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 36-37) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทในเรื่องต่อไปนี้

1. การกำหนดทิศทางการบริหาร สามารถนำเทคนิคทางการบริหารต่างๆ มาใช้ในการบริหาร
2. การกระตุ้นคน คือ มีทักษะในการใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดคุณค่าในการบริหารงาน รู้ธรรมชาติของการเป็นผู้นำ และรู้วิธีการโน้มน้าวใจคน
3. การวางแผน รู้กระบวนการวางแผน สามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผน
4. การตัดสินใจ ด้วยความสุ่มรอบคอบ
5. การจัดองค์การ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดและการพัฒนาองค์การ รวมทั้งพฤติกรรมขององค์การเป็นอย่างดี
6. ผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ

7. การให้ความร่วมมือที่ดี โดยเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์และระบบทางการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

8. การเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี รู้จักใช้เครื่องมือสื่อสารที่ดี ทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งในและนอกองค์กร รู้จักให้การให้ข้อมูลข่าวสาร และรู้หลักการประชาสัมพันธ์

9. การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ต้องจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และรู้จักหาวิธีการที่ดีมาใช้ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งได้

10. การแก้ปัญหา สามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา รู้จักกระบวนการแก้ปัญหาและสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้

11. การคิดวิเคราะห์และจัดระบบงาน เข้าใจรูปแบบของทฤษฎีการบริหารและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานได้อย่างชาญฉลาด

12. การจัดการเรียนการสอน ต้องต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้การเจริญเติบโตและการพัฒนาของมนุษย์ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การจัดสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

13. การบริหารงานบุคคล รู้เทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำ รู้จักการเจรจาต่อรอง ยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

14. การบริหารทรัพยากร สามารถจัดการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษา วัสดุ เพื่องานธุรการ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

15. การประเมินผล โดยต้องเข้าใจกระบวนการวัดผลและประเมินผล และรู้เกี่ยวเรื่องของสถิติต่าง ๆ

16. การเป็นนักประชาสัมพันธ์ ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสารรู้กระบวนการกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งรู้จักพิจารณาพิเคราะห์ในการเลือกใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์

17. ต้องเป็นผู้นำในงานสังคม นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องเป็นผู้นำในการร่วมงานสังคมด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 51) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา 8 ข้อ ดังนี้

1. การวิเคราะห์นโยบายและสังเคราะห์งาน

1.1 วิเคราะห์นโยบายสู่การปฏิบัติงานในสถานศึกษา

1.2 กำหนดวิธีการและควบคุมการปฏิบัติงาน การสั่งการ การประสานงาน และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานในสถานศึกษา

2. การบริหารงานในสถานศึกษา

2.1 บริหารสถานศึกษาตามระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของกรม กระทรวง รัฐมนตรี
ที่เกี่ยวข้องและรัฐบาล

2.2 บริหารบุคลากรในสถานศึกษา

3. การกำกับดูแลในสถานศึกษา

3.1 กำกับดูแลการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

3.2 กำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและได้มาตรฐาน

3.3 กำกับดูแลนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนด

3.4 กำกับดูแลการจัดทำแผนปฏิบัติการ แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3.5 กำกับดูแลการบริหารงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
รักษาผลประโยชน์ของทางราชการ

4. การเป็นผู้นำ

4.1 เป็นผู้นำในการพัฒนาสถานศึกษา

4.2 เป็นผู้นำในการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์กับบุคคลทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก
สถานศึกษา

4.3 เป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสถานศึกษา

5. การส่งเสริมและสนับสนุน

5.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

5.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนา
การเรียนการสอน

5.3 ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม ค่านิยม และ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม

5.4 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการแก่บุคลากรในสถานศึกษา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

6. การรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีต่อกรมต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ
เปิดเผยต่อสาธารณชน

7. เสนอแนะข้อคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนางาน ระเบียบข้อปฏิบัติต่อกรมต้นสังกัด

8. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546 : 95) ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
ในการเป็นผู้นำ ผู้ริเริ่มและจัดระบบงานในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารจะต้อง
กระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมตัดสินใจ จัดให้มีการทำงาน

เป็นทีม และร่วมกันรับผิดชอบ ประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาจากบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่กล่าวข้างต้น

แอนเดอร์สัน และลอเรน (Anderson and Lauren. 1963 : 10-11) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนนั้น มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการวางแผนหลักสูตร
2. ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีทางการศึกษา โดยเฉพาะทางการประถมศึกษาศึกษากับคณะครู
3. จัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน
4. งานบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนควรพิจารณางานด้านการแนะแนว การบริการครูนักเรียน ให้ได้รับความสะดวกในด้านการเรียนการสอนอย่างเต็มที่
5. งานเกี่ยวกับการคัดเลือกครู จัดหาครูเข้าสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เกิดคุณภาพทางการสอน

แฮร์ริส (Harris. 1963 : 7-11) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. หน้าที่ทางการนิเทศการศึกษาเป็นงานด้านพัฒนา คือ พัฒนาครูในด้านการสอนหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอนหรือการปฏิบัติงานของครูโดยตรง
2. หน้าที่ทางด้านการสอน เป็นหน้าที่ที่มีผลต่อนักเรียนโดยตรง
3. หน้าที่ทางด้านการบริหารทั่วไป เช่น การแนะแนวกิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการด้านสุขภาพอนามัยซึ่งมีผลถึงนักเรียนโดยตรงเช่นเดียวกัน
4. หน้าที่ทางด้านธุรการหรือการจัดการ ได้แก่ การงานด้านธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ ซึ่งหน้าที่นี้มีผลต่อการสอนของครูทางอ้อมและเกี่ยวข้องกับการสอนนักเรียนไม่มากนัก
5. หน้าที่ทางด้านการบริหารทั่วไป เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องประสานสัมพันธ์ทั้ง 5 ด้าน เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานในโรงเรียน

และจากแนวคิดดังกล่าวได้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการเพื่อนำมาเป็นกรอบความคิดของบทบาทของผู้บริหาร ดังนี้

ตาราง 1 สรุปข้อบ่งชี้ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์
จากแนวคิดของนักวิชาการเพื่อนำมาเป็นกรอบความคิดของบทบาทของผู้บริหาร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ	ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์	ด้านการมีวิสัยทัศน์	ด้านการกำหนดนโยบาย	ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร	ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ	ด้านการสร้างความร่วมมือ	ด้านการจัดหาทรัพยากร	ด้านการมีภาวะผู้นำ	ด้านการนิเทศการศึกษา
	วิจิตร ศรีสอ้าน	-	-	-	-	-	-	-	/
สนอง ศิริกุลวัฒนา	-	-	-	/	/	/	/	-	/
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	-	-	/	/	/	/	-	-	/
กรมวิชาการ	-	-	-	/	/	/	/	-	-
สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคนอื่น ๆ	/	-	-	/	/	/	/	-	-
รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม	/	/	-	/	/	/	/	-	-
สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ	/	-	-	/	-	-	-	/	-
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	/	-	-	/	-	/	/	/	-
แอนเดอร์สัน และลอเรน	-	-	-	/	-	-	-	-	-
แฮร์ริส	-	-	-	-	-	/	-	-	/
รวม	4	1	1	8	5	7	5	3	3

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
ตัวแปรด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ 5 บทบาท ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์
2. ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร
3. ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ
4. ด้านการสร้างความร่วมมือ
5. ด้านการจัดหาทรัพยากร

ซึ่งแต่ละบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละด้าน มีนักการศึกษาได้ให้รายละเอียดไว้
ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ มีนักการศึกษาหลายท่าน
ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจดังนี้

บุญลือ จันทร (2542 : 42) กล่าวว่า การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นเทคนิคใน
การบริหารงานอย่างหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานอย่างเต็มความสามารถมีความ
รับผิดชอบ เต็มที่ มีอิสระในการปฏิบัติงาน มีทิศทางการทำงานที่แน่นอน ประสาน
วัตถุประสงค์ของบุคลากร แต่ละคนในองค์กรเข้าด้วยกัน และในการประเมินผลการปฏิบัติงานจะ
มุ่งที่ผลงานเป็นสำคัญไม่ได้ มุ่งที่วิธีการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547 : 355-357) กล่าวว่า การบริหารตาม
วัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ในองค์กรนั้น อาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ ทำเป็นโครงการกึ่งเต็มรูปและ
โครงการเต็มรูป การทำเป็นโครงการเต็มรูปนั้นเป็นการนำการบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์
(Management by Objective : MBO) มาใช้ปรับปรุงองค์กรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็น
ระยะเวลา 3 – 5 ปี จึงจะสมบูรณ์แบบ

องค์กรที่นำการบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์มาใช้ควรตระหนักว่าการบริหารจัดการ
โดยวัตถุประสงค์จะไม่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้โดยทันทีเพราะการนำเอาการบริหารจัดการ
โดยวัตถุประสงค์มาใช้นั้น จะต้องมีการหรือขั้นตอนบางประการในการบริหารงาน ซึ่ง
อาจสรุปเป็นขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และการวางแผน หลักการที่สำคัญอันดับแรกของการ
บริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยผู้บังคับบัญชาและ
ผู้ได้บังคับบัญชากำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน นักวิชาการบริหารงานบางท่านวิจัยแล้วพบว่า
การบริหารที่มีประสิทธิภาพนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องไม่กำหนดจากเบื้องบนลงสู่เบื้อง
ล่าง หรือจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน แต่จะต้องร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์แล้วจึงวางแผนการ
ปฏิบัติร่วมกัน โดยจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะทำ กำหนดระยะเวลาดำเนินการ กำหนด
งบประมาณ ตลอดจนกำหนดมาตรฐาน การปฏิบัติงาน

2. การมอบหมายงานและหน้าที่รับผิดชอบแก่ผู้ได้บังคับบัญชางานนี้เป็นการแจ้งให้
ผู้ได้บังคับบัญชาได้รับรู้ถึงขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่และสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการ
ทำงานด้วยตัวเอง โดยมอบความไว้วางใจและความเป็นอิสระในการทำงานให้ ทั้งนี้จะต้องแจ้งให้
ผู้บังคับบัญชาทราบถึงงานหลักและมาตรฐานงานที่ต้องการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้

เป็นไปตามเป้าหมายรวมขององค์กร โดยผู้บังคับบัญชาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาหารือเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ

3. ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ งานในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด และมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. การประเมินผลงาน การประเมินผลงานตามหลักของการบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์นี้เป็นการประเมินผลงานที่เน้นวัตถุประสงค์และผลงานเป็นสำคัญ แสดงดังภาพประกอบ 2 โดยมีหลักและวิธีการประเมินผลงานที่สำคัญ ดังนี้ คือ

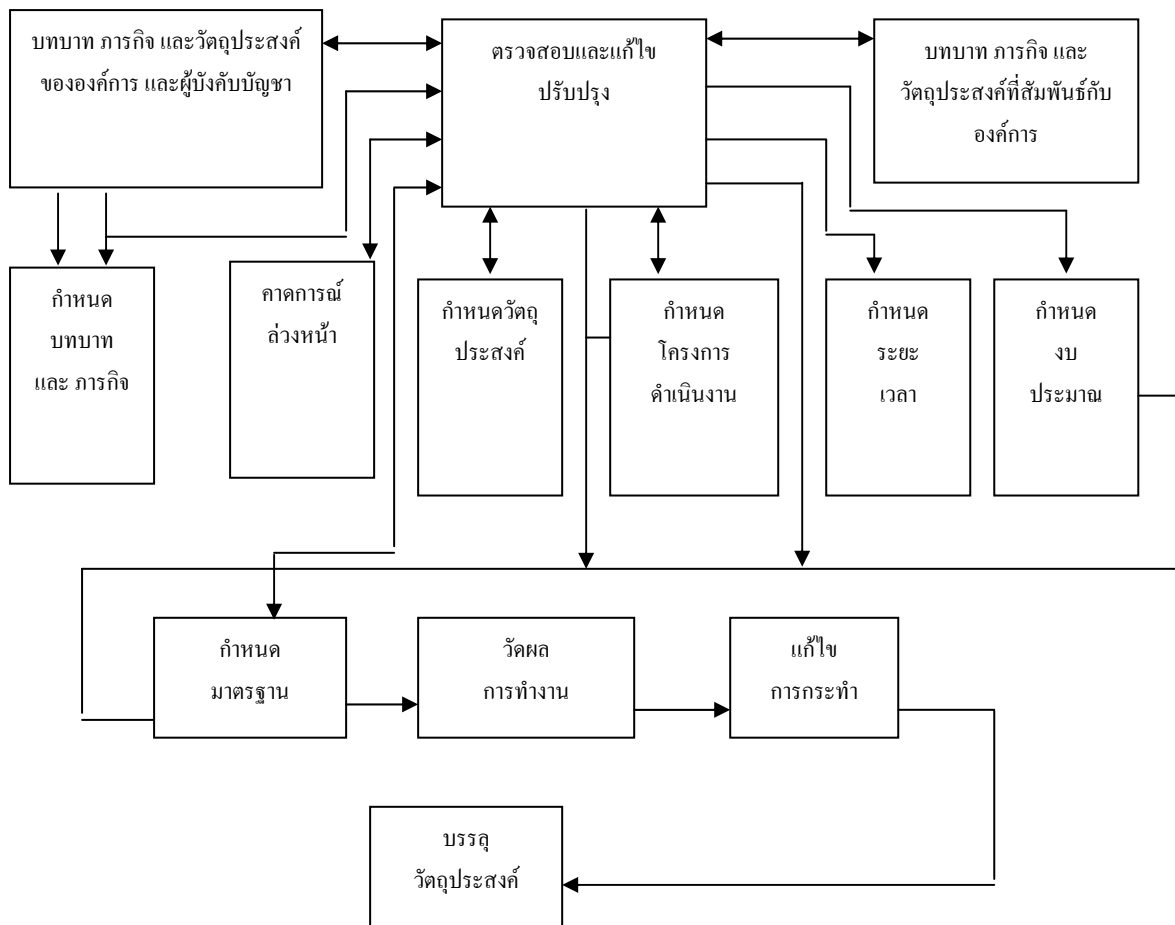
4.1 ผู้ประเมินและผู้ได้รับการประเมินผลงาน จะต้องตั้งวัตถุประสงค์และปัจจัยในการประเมินผลงานร่วมกันตั้งแต่ตอนต้นปีหรือก่อนกำหนดแผนการดำเนินงาน

4.2 การประเมินผลงานตามหลักการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาบุคคล และเพิ่มประสิทธิภาพงานมากกว่าที่จะใช้การประเมินผลเพื่อพิจารณาความดี ความชอบหรือการลงโทษ

4.3 เน้นการวัดผลการปฏิบัติงานที่ผลงานขั้นสุดท้าย นอกจากนั้นยังเน้นความสำเร็จของผลงาน และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการประพุดติของผู้ปฏิบัติงาน

4.4 ใช้วัตถุประสงค์และผลงาน เป็นตัวประเมินมากกว่าการให้คะแนนหรือเครื่องหมาย

4.5 การประเมินผลงานกระทำเมื่อผลงานขั้นสุดท้ายเสร็จสิ้นลงโดยผู้ประเมินผลงานรับการประเมินได้มีโอกาสปรึกษาหารือร่วมกัน ทั้งในระยะกำหนดวัตถุประสงค์และระยะประเมินผลงาน

ภาพประกอบ 2 กระบวนการบริหารตามวัตถุประสงค์

ที่มา : Harris. 1963 : 36.

องค์ประกอบที่สำคัญบางประการของการบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ เป็นการนำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ไปใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและเงื่อนไขที่สำคัญบางประการ ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์กับการวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์นั้น จะต้องดำเนินควบคู่กันไป นอกจากนั้นวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายในองค์กรจะต้องสอดคล้องกันด้วย
2. ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ควรมีทัศนคติและความรู้ความสามารถด้านการบริหารอย่างกว้างขวาง เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์ วางแผนและกำหนดเป้าหมายในการทำงาน อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การนำการบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ไปใช้ใน

องค์กรได้บรรลุผล หากผู้บริหารในระดับใดขาดความรู้ทางการบริหารอย่างไร ก็ควรจัดการฝึกอบรมเพื่อช่วยให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเองและสามารถจัดปัญหาในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น

3. การจัดให้สมาชิกของกลุ่มปฏิบัติงานในองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน (Participative management) โดยเน้นการทำงานเป็นทีม (Team work) การให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานหรือการบริหารงานมีความสำคัญดังนี้ คือ

3.1 กลุ่มทำงานที่ตนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารด้วย จะทำงานมีประสิทธิภาพสูงกว่ากลุ่มที่ทำงานตามคำสั่ง

3.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการบริหารจะมีส่วนสัมพันธ์กับผลผลิตที่ได้รับ

3.3 การมีส่วนร่วมทำให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับการวินิจฉัยสั่งการ อันจะมีผลต่อการทำงานร่วมกัน

3.4 การที่ผู้ปฏิบัติงานมีความพอใจในการทำงาน จะผลักดันให้เกิดความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมการทำงานมากขึ้น

4. การจัดให้มีระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) เกี่ยวกับปฏิบัติงานหรือเปิดโอกาสให้รู้ถึงผลงานที่กระทำไปแล้วเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการบริหารงานตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

4.1 เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารที่จะตรวจสอบว่า ผลงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

4.2 เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารที่จะแก้ไขอุปสรรค หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทีทั้งที่การใช้ระบบข้อมูลย้อนกลับในทางปฏิบัติจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

4.2.1 ระบบข้อมูลย้อนกลับเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลงานแบบวันต่อวัน

4.2.2 ระบบข้อมูลย้อนกลับเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลงานที่ได้ปฏิบัติไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยปกติมักจะใช้เพื่อวัดหรือประเมินผลการปฏิบัติงาน ระบบข้อมูลย้อนกลับที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

4.2.2.1 สามารถวัดผลสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างเฉพาะเจาะจงและถูกต้อง

4.2.2.2 สามารถชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคหรือข้อบกพร่องในรูปแบบที่ง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน

4.2.2.3 สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจและควบคุมให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่าบทบาทของบริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ หมายถึง การที่ผู้บริหารกำหนดวิธีการบริหารงานใด ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จโดยมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีการวางแผนในการทำงานร่วมกันกับผู้ได้บังคับบัญชา โดยจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อความสำเร็จอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ มีการกำหนดแนวทางการให้คำปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค และมีการวัดผลการปฏิบัติงานจากผลสำเร็จของงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร

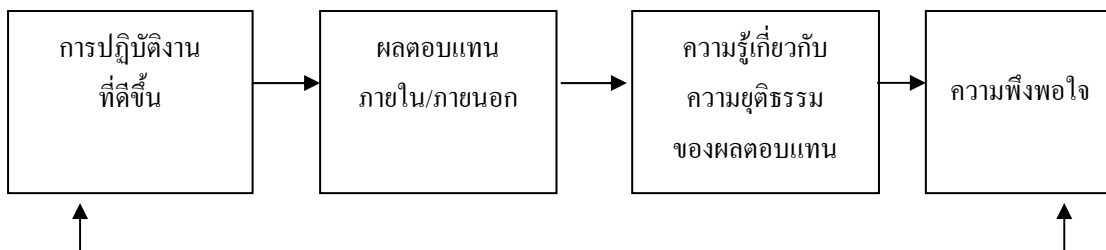
บทบาทของบริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 26) กล่าวว่า การปฏิบัติงานเป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกายและสามารถสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่องานเป็นองค์ประกอบ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกนี้สามารถประเมินผลได้แต่ต้องอาศัยระยะเวลาและผ่านกระบวนการตัดสินใจในหลายขั้นตอน

กิตติวรรณ เข็มวงศ์ทอง (2539 : 17) ได้สรุปแนวความคิดว่าเมื่อมีการปฏิบัติงานที่ดีก็จะนำไปสู่ผลตอบแทนที่สูงขึ้นทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจซึ่งก็จะส่งผลไปยังการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นด้วย ส่วนแนวคิดแรกถ้าหน่วยงานได้มีการให้ผลตอบแทนที่ดี ก็จะนำไปสู่ความพึงพอใจและส่งผล ไปยังการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งสองแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ถึงแม้จะเป็นคนละมุมมอง แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยอาจนำทั้งสองแนวคิดนี้ มาปรับใช้สลับกันแล้วแต่โอกาสหรือสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพที่ดีของเป้าหมายที่หน่วยงานหรือองค์กรได้กำหนดไว้

ยงยุทธ สิมพา (2542 : 33-34) กล่าวว่า ผลการปฏิบัติงานของครู หมายถึง งานที่ครูปฏิบัติ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรงและในส่วนงานที่สนับสนุนการเรียนการสอนงานเหล่านี้ ได้แก่ งานสอนและงานบริหารชั้นเรียน งานกิจกรรมและบริหารนักเรียน งานธุรการ งานแนะแนว งานพัฒนาสังคมและงานพัฒนาตนเอง

ลอว์เลอร์ (Lawler. 1979 : 296) กล่าวว่า ผลการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ เป็นผลมาจากการพัฒนารูปแบบจำลองเพื่อการศึกษาสภาพความพึงพอใจในการทำงาน โดยสมมติฐานว่าความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ แสดงดังภาพประกอบ 3 ดังนี้

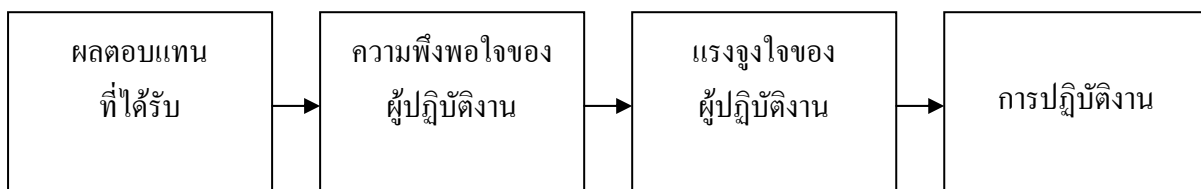

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานที่ดีกับความพึงพอใจในการทำงาน

ที่มา : Lawler. 1979 : 298

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า การปฏิบัติงานที่ดีนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงานระดับสูง ซึ่งจะกลายเป็นผลย้อนกลับที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในอนาคต เมื่อคนปฏิบัติงานได้ดีก็จะมี ความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น การปฏิบัติงานที่ดีขึ้นนำไปสู่ผลตอบแทนที่สูงขึ้นและถ้า ผลตอบแทนนั้นเหมาะสมและยุติธรรม ก็จะทำให้ความพึงพอใจมีมากขึ้น เพราะผู้ปฏิบัติงานรู้สึกว่าเขาได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ ในทางตรงกันข้าม หากผลตอบแทนไม่เพียงพอ กับระดับการปฏิบัติงาน ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น ทั้งสองกรณีระดับความพึงพอใจจะย้อนกลับ ไปมีผลต่อการปฏิบัติงานในอนาคต

เดวิส (Davis. 1981 : 84) กล่าวว่า การตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน จนเกิด ความพึงพอใจจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการ ตอบสนอง ทักษะตามแนวคิดนี้สามารถแสดงได้ดังนี้ แสดงดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ความพึงพอใจในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน

ที่มา : Davis. 1981 : 85

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร หมายถึง การที่ผู้บริหารกำหนดวิธีการการบริหารงานใด ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จโดยมอบหมายให้กับผู้ที่มีความรู้ และความเข้าใจต่อการทำงานนั้นๆ ตามความถนัด ซึ่งสังเกตและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอยู่เสมอ และให้ความสำคัญต่องานและมีทัศนคติที่ดีกับบุคลากรในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และให้บุคลากรปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ และสร้างความพึงพอใจและแรงจูงใจให้บุคลากรผลิตผลงานให้เกิดประสิทธิภาพ

3. ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างขวัญกำลังใจ มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

วิจิตร อาวะกุล (2542 : 225) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อเป้าหมายของกลุ่มโดยทั่วไปได้บรรลุผลสำเร็จ และสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนมีความสุขและพึงพอใจด้วย ซึ่งขวัญกำลังใจที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ปฏิบัติงานในการบริหาร คือ

1. เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร
2. ก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อหมู่คณะและองค์กร
3. เสริมสร้างสามัคคีธรรมในหมู่คณะ ทำให้เกิดพลังร่วมของกลุ่ม อันจะเป็นพลังขององค์กรในอันที่จะต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็งและมั่นคง
4. เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรในองค์กรรวมทั้งความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วย
5. ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน
6. ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กรของตนเองยิ่งขึ้น

บุญถนอม แสงหิรัญ (2544 : 16) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งขวัญกำลังใจที่ดีจะก่อให้เกิดแรงจูงใจ กำลังใจ ความร่วมมือร่วมใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเสริมสร้างความจงรักภักดี ความเข้าใจอันดีและความสามัคคีธรรม ซึ่งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานอุทิศสติปัญญาและกำลังความสามารถให้กับองค์กรทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในงาน ยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กร ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เชื่อมันศรัทธาในองค์กรที่ตนปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องพยายามทำให้ผู้ได้บังคับบัญชามีขวัญกำลังใจดีต่อไป

สุระเดช สมศรีโย (2546 : 26) ได้ให้ความสำคัญของการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานว่าเป็นวิธีการโน้มน้าวจิตใจของบุคคลในองค์กรให้มีความสนใจตั้งใจในการ

ปฏิบัติงานภารกิจในหน้าที่ของตนด้วยความพอใจและเต็มใจ เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีขวัญ ในการปฏิบัติงานดี ผลงานที่ปรากฏออกมา就会有คุณภาพ บุคลากรในองค์กรจะมีประสิทธิภาพสูงมี มาตรฐานและเชื่อถือได้ยิ่งขึ้น หน่วยงานหรือผู้บริหารจึงต้องรู้จักนำเอาวิธีการเสริมสร้างและบำรุง ขวัญมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลในองค์กรให้มากที่สุดเพราะการเสริมสร้างและบำรุงขวัญ มาใช้ให้ถูกต้องและทำให้สิ้นเปลืองเวลาและเงินค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์และอาจทำให้ขวัญ และบุคลากรเสื่อมลงไปกว่าเดิมก็ได้

ฉัตรดา ศศิธร (2547 : 11) ได้สรุปไว้ว่า ความสำคัญ ขวัญและกำลังใจมีความสำคัญต่อ องค์กรและบุคคลในการก่อเกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ความสามัคคี ความจงรักภักดี ต่อคนองค์กร การมีความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นต่อองค์กรที่ตนเป็นสมาชิก องค์กรประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายและมีการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งแสดงว่าองค์กรนั้น มีความสามารถในการบริหาร จัดการที่ดี หากบุคลากรในหน่วยงานมีขวัญและกำลังใจที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของงานที่มีคุณภาพ

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างขวัญกำลังใจ หมายถึง การที่ ผู้บริหารกำหนดวิธีการบริหารงานใด ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จโดยโน้มน้าวให้ บุคลากรให้มีความสนใจและตั้งใจต่อการปฏิบัติงาน และให้ผลตอบแทนกับบุคลากรตามผลงาน อย่างเหมาะสมและยุติธรรม โดยสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในการปฏิบัติงานของบุคลากร และสร้างความร่วมมือ และรวมพลังให้บุคลากรแก้ไขปัญหายุ่งยากในการปฏิบัติงานร่วมกัน และสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการให้รางวัลหรือคำชมเชยแก่บุคลากรเมื่อปฏิบัติงานได้อย่างมี คุณภาพตามที่คาดหวัง

4. ด้านการสร้างความร่วมมือ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความร่วมมือ มีนักการศึกษาได้เสนอ แนวคิดไว้ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 19) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลแผนและโครงการ

ศิริกาญจน์ โกลุม (2542 : ชม-ง) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนที่สำคัญ 8 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ
- ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม
- ขั้นตอนที่ 4 การสร้างกิจกรรม
- ขั้นตอนที่ 5 การต่อรองเพื่อการดำเนินการ
- ขั้นตอนที่ 6 การร่วมดำเนินการ
- ขั้นตอนที่ 7 การร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน
- ขั้นตอนที่ 8 การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

ประกอบ กุลเกลียง และคณะ (2545 : 27 – 28) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative management) คือ วิธีการบริหารหรือรูปแบบการตัดสินใจซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายซึ่งเกี่ยวข้องกับงานหรือการบริหารมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานในองค์กรนั้น สิ่งสำคัญที่สุดของผู้บริหาร คือ การตัดสินใจในประเทศโลกเสรี เชื่อเรื่องความเสมอภาคและประชาธิปไตยเชื่อว่าถ้าเอาวิธีการนี้มาใช้กับการบริหารแล้วจะช่วยเพิ่มความพอใจและแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทั่ว ๆ ไป 4 ระดับ คือ

1. การตัดสินใจโดยผู้บริหารเอง
2. ปรึกษาผู้ร่วมงานในที่สุดผู้บริหารตัดสินใจ
3. ตัดสินใจร่วมกัน
4. ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้อื่นไปตัดสินใจ

ระดับของการร่วมงาน บางกรณีต้องตัดสินใจเองโดยเร่งด่วน บางกรณีต้องปรึกษาเพราะข้อมูลไม่พอ บางกรณีผู้บริหารอาจมอบให้ผู้เกี่ยวข้องกับงานไปตัดสินใจเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารว่าจะไว้วางใจหรือเชื่อในฝีมือของคนอื่นมากน้อยเพียงใด แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วมต้องเริ่มที่ผู้บริหารมีความเชื่อในวิธีการนี้ว่า การมีส่วนร่วมจะทำให้การตัดสินใจนั้นสมบูรณ์ดีกว่าถ้ามีส่วนร่วมจากผู้ร่วมงาน การทำงานในกระบวนการนี้ส่วนดีคือ เป็นการสื่อสารให้เข้าใจกระบวนการที่จะไปถึงขั้นสุดท้ายในการตัดสินใจ ทำไม เป็นมาอย่างไร คือตัวเองเข้ามามีส่วนร่วมจะยอมรับเมื่อไปปฏิบัติจะรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักการอย่างนั้น วิธีการนี้เหมาะกับหน่วยงานที่คนมีคุณภาพ มีวุฒิภาวะ คนที่มุ่งความสำเร็จเป็นหลักการมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวดที่ 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 (2) ระบุว่า ให้บุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความร่วมมือ หมายถึง การที่ผู้บริหารกำหนดวิธีการบริหารงานใด ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จโดยใช้วิธีการบริหาร หรือรูปแบบในการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมในการมอบหมายงาน และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การร่วมสร้างกิจกรรมในการปฏิบัติงาน การร่วมดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ และการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อให้บุคลากรมีความรับผิดชอบร่วมกันจากผลงานที่ปฏิบัติ

5. ด้านการจัดหาทรัพยากร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดหาทรัพยากร มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวานิช (2543 : 6) ให้ความหมายของทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาไว้ 2 แนวทาง คือ ความหมายที่แคบ ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้าที่นำไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทภายในสังคม ปัจจัยนำเข้านี้ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบของเงินงบประมาณทั้งรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์และการลงทุน ความหมายที่กว้างของทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสามารถในการดึงการระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ การสละเวลามาให้ทางราชการของบุคคลในสังคม ซึ่งไม่ใช่ครูอาจารย์ประจำ นอกจากนี้ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ยังหมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนถึงสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์เพื่อการศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 109) กล่าวว่า ทรัพยากร คือความรู้ทุกเรื่องที่มีในชุมชน หากผู้บริหาร ยังมีความคิดแบบเดิม ในมุมมองที่แคบ ๆ ว่า ทรัพยากร หมายถึง เงินงบประมาณก็จะเห็นแต่ความยากจนของชุมชนและชุมชนแออัดในเมือง มองไม่เห็น โอกาสที่จะพัฒนา ทั้งจำแนกทรัพยากรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ งบประมาณที่ได้จากส่วนกลางหรือเป็นเงินบริจาค ผู้ศึกษามีข้อคิดเห็นว่า โรงเรียนเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ในชนบท ห่างไกลกันดาร และขาดแคลน ตามชายขอบของภาคต่าง ๆ งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลตามรายหัวของจำนวนนักเรียน เมื่อนักเรียนน้อยงบประมาณที่ได้ย่อมน้อยด้วย ต้องบริหารงานโรงเรียนบนความขาดแคลน จะหวังพึ่งการบริจาคเงินจากชุมชนที่อยู่รอบ ๆ บริเวณโรงเรียนก็ยากเต็มที เพราะชุมชนก็มีความขาดแคลน ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถในการจัดการ จะต้องไม่พุดเฉย ๆ ที่สะท้อนปัญหาของการบริการแบบเก่าที่ว่า “ขาดคน ขาดเงิน”

2. ทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความร่วมมือที่ได้รับ เช่น บริจาคเวลา ความรู้ ความคิด คำแนะนำ บริการแหล่งเรียนรู้และวัสดุต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้จัดการเรียนการสอน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 4) ให้ความหมายทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่ไม่ใช่เงิน (Non – financial resources) และทรัพยากรทางการเงิน (Financial resources) ในความหมายแรก ทรัพยากรที่ไม่ใช่การเงินครอบคลุมปัจจัยหลัก ๆ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ ตามนัยนี้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงรวมถึงบุคลากร ที่ดิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน นอกจากนี้ ทรัพยากรทางการศึกษายังหมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนวิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต ที่สามารถใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

อำนาจ ไชยปิ่น (2550 : 16) กล่าวว่า ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะใช้ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน วัสดุ อุปกรณ์ ที่ดิน เทคโนโลยี อาคารเรียน เวลา ภูมิปัญญาในชุมชน องค์กรทุกอย่างของสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์นั้นคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีศักยภาพในการดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้

สรุปได้ว่าด้านการจัดหาทรัพยากร หมายถึง การที่ผู้บริหารกำหนดวิธีการบริหารงานใดๆ ของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเต็มกำลังและความสามารถ ซึ่งอาจจะเป็นตัวเงินหรืออื่นๆ มาใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และนำทรัพยากรทางการศึกษามาช่วยจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพได้อย่างมีความสุข และระดมทรัพยากรทางการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามหลักสูตรที่กำหนด

2. แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา

2.1 ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษา

2.1.1 ความหมายของเทคโนโลยี

คำว่า “เทคโนโลยี” โดยทั่วไปจะเกี่ยวกับเทคนิควิธีสมัยใหม่ เครื่องยนต์กลไกหรืออุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีระบบการทำงานยุ่งยากซับซ้อนจะมีราคาแพงหรืออาจจะเป็นในแง่ของความรู้อะดับสูง ทฤษฎีหรือหลักการใหม่ ๆ ที่นำไปใช้แล้วสามารถช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น และมีประสิทธิผลสูงขึ้น ซึ่งเป็นการให้ความหมายเทคโนโลยีในแง่ของวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ อย่างไรก็ตามนักศึกษามากมายต่างได้ให้นิยามและความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ชัยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 35) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการแต่ความหมายของเทคโนโลยีที่แท้เป็นกระบวนการ วิธีการ หลักปฏิบัติและสิ่งประดิษฐ์ซึ่งอยู่ในรูปของการจัดระบบงานที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ข้อมูลที่ใส่เข้าไป ได้แก่ การกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กระบวนการ ได้แก่ การลงมือแก้ปัญหา แจกแจงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. ผลลัพธ์ คือ เป็นผลที่ได้จากการแก้ปัญหาหรือสรุปการวิเคราะห์ซึ่งสามารถจะนำไปทดลองประยุกต์ใช้และทำการประเมินผล

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2548 : 124) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง การนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในวงการต่าง ๆ หรือมาใช้งานสาขาต่าง ๆ และเมื่อนำมาใช้แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบงานตามความหมายของคำว่าเทคโนโลยีสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. เทคโนโลยีเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ได้วางไว้
2. เทคโนโลยีเป็นระเบียบวิธีการ กระบวนการ และสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นผลจากการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
3. เทคโนโลยีเป็นการใช้ วัสดุ อุปกรณ์ หรือวัตถุดิบบริการสนองตอบความต้องการของสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 538) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม

เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลาเจียก (2545 : 12) ได้กล่าวว่า สารานุกรมเอ็นคาร์ตา (Encarta) ได้ให้ที่มาและความหมายของคำว่าเทคโนโลยีไว้ว่า เทคโนโลยีเป็นคำที่มาจากภาษากรีก 2 คำ

รวมกันคือ “Techne” หมายถึง ศิลปะ วิทยาศาสตร์หรืองานช่างฝีมือ (ทักษะ) และ “Logia” หมายถึง สาขาวิชาของการศึกษา ดังนั้นถ้าจะแปลตามตัวแล้ว เทคโนโลยี จึงหมายถึง การศึกษา หรือ ศาสตร์ของงานช่างฝีมือวิทยาศาสตร์หรือทักษะ และมาจากภาษาละติน “Texere” หมายถึง การสานหรือการสร้าง

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า “เทคโนโลยี” คือศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการหรือวิธีการปฏิบัติใดก็ตามที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเป็นการกระทำอย่างมีระบบ (Systematic treatment)

วิโรจน์ แสงผล (2547 : 4) กล่าวว่า เทคโนโลยีมีรากศัพท์เดิมมาจากคำ 2 คำ คือ เทคโนโลยี หมายถึง เทคนิคหรือ Technical ซึ่งหมายถึง กลวิธีหรือวิธีการในการใช้หรือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคโนโลยี หมายถึง การศึกษาหาความรู้ หรือที่เรียกกันว่าศาสตร์ เพราะฉะนั้นเทคโนโลยี หมายถึง ศาสตร์หรือการศึกษาที่ว่าด้วยกลวิธีหรือวิธีการ ในการใช้หรือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ

กัลเบรท (Galbraith. 1967 : 12) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เทคโนโลยี” ไว้ดังนี้ คือ เทคโนโลยีเป็นการใช้อย่างเป็นระบบของวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้มาใช้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่ผลในทางปฏิบัติ

บราวน์ และคนอื่น ๆ (Brown and others. 1985 : 153) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เทคโนโลยี” เป็นการนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้บังเกิดผลประโยชน์

ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์อย่างมีระบบของความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้ด้านอื่นอันได้จัดระเบียบดีแล้วต่องานปฏิบัติทั้งหลาย ดังนั้นเทคโนโลยี จึงมิได้มีความหมายเฉพาะการใช้เครื่องจักรกลใดอย่างเดิวนั้น แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติหรือดำเนินการใด ๆ ที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือความรู้ด้านใดมาใช้ในการปฏิบัติงานโดยมีการประยุกต์อย่างมีระบบแบบแผน ถ้าหากว่าได้ประยุกต์นำไปใช้กับงานด้านใดก็จะเรียกว่าเทคโนโลยี ด้านนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ทางด้านการศึกษาก็จะเรียกว่าเทคโนโลยีทางการศึกษาเทคโนโลยี การศึกษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของมนุษย์

2.1.2 ความหมายของเทคโนโลยีการศึกษา

สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารของสหรัฐอเมริกา (Association for Education Communication and Technology : AECT. 1975 : 11) ได้อธิบายว่าเทคโนโลยีการศึกษาเป็น กระบวนการที่ซับซ้อนและบูรณาการคน วิธีการ ความคิด อุปกรณ์ และองค์กรเพื่อการวิเคราะห์ ปัญหา และการวางแผนอุปกรณ์ การนำไปใช้ การประเมินและการจัดการแนวทางการแก้ปัญหา

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของคน แนวทางการแก้ปัญหาในเทคโนโลยีการศึกษานี้จะใช้สื่อสารเรียนรู้ที่ออกแบบและ/หรือเลือกใช้/และ/หรือใช้ในการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ คือ สาร คน วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค และสภาพการเรียนรู้

ชลียา ลิ้มปิยากร (2540 : 6) ได้ให้ความหมายเทคโนโลยีการศึกษาไว้ว่า เป็นการใช้เครื่องมือและวัสดุมาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญในเรื่องของวิธีการ การจัดการ การจัดระบบ ภายใต้การศึกษาอย่างจริงจังและอ้างอิงผลการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์

กิดานันท์ มลิทอง (2543 : 5) ได้ให้ความหมาย เทคโนโลยีการศึกษาว่า เป็นการประยุกต์เอาเทคนิค วิธีการ แนวคิด วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีมาใช้ในวงการศึกษาและเกี่ยวข้องถึงบุคคลและองค์กรต่าง ๆ โดยเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนของการประยุกต์เอาสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นมาใช้ในการวางแผนวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางการศึกษาดังเช่นคอมพิวเตอร์ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการคิดคำนวณและในวงการธุรกิจก็ยังสามารถนำมาใช้ในการบริหารสถาบันการศึกษาและช่วยในการเรียนการสอนได้

สุวิมล ศุภกิจกาญจนา (2543 : 8) ได้ให้ความหมาย เทคโนโลยีการศึกษาว่า เป็นความคิดอย่างมีระบบ หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์เสร็จแล้วนำไปวิเคราะห์ระบบแล้วออกมาเป็นเทคโนโลยี หรือวิธีระบบ เพราะฉะนั้นในทางการศึกษาการออกแบบระบบการสอน พอออกแบบเสร็จนำไปวิจัยคิดออกมาเป็นเทคโนโลยี

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545 : 19) ได้ให้ความหมาย เทคโนโลยีทางการศึกษาว่า การประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน แก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีความหมายไม่เพียงแต่เป็นวิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติเท่านั้นแต่ยังรวมหมายถึงวิทยาศาสตร์ทางจิตวิทยา และศาสตร์ในการจัดบริหารงาน ครอบคลุมทั้งด้านบริหาร วิชาการ และบริการ สถาปัตยกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีทางการศึกษานานาชาติได้ให้คำจำกัดความของ เทคโนโลยีทางการศึกษา ว่าเป็นการพัฒนาและประยุกต์ระบบเทคนิคและอุปกรณ์ ให้สามารถนำมาใช้ในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ของคนให้ดียิ่งขึ้น

สมिता บุญवास (2546 : 79) ได้ให้ความหมาย เทคโนโลยีการศึกษาว่า การนำเอา วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ มาใช้อย่างเป็นระบบเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษา

พงษ์ศักดิ์ ลีละวัฒนพันธ์ (2548 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความหมายของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ว่า เทคโนโลยีหมายถึง การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

ซีล และริชี่ (Seels & Richey. 1994 : 9) กล่าวว่า ความหมายของคำว่าเทคโนโลยีการศึกษาได้มีการพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยตามพัฒนาเทคโนโลยีนับตั้งแต่ พ.ศ. 1963 เป็นต้นมา จนถึงความหมายที่ใช้กันในปัจจุบันตามที่สมาคมเทคโนโลยีและการสื่อสารทางการศึกษา แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายเมื่อปี ค.ศ. 1994 ว่า “เทคโนโลยีการศึกษา” เป็น ทฤษฎีและการปฏิบัติของการออกแบบ การพัฒนา การใช้ การจัดการ และการประเมิน ของกระบวนการและทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้

ไรเซอร์ และอีไล (Reiser and Ely. 1997 : 63-72) ได้เขียนและสรุปได้ดังนี้ “เทคโนโลยีการศึกษา” เป็นคำที่ใช้กันโดยทั่วไป และมุ่งเน้นรวมคำอื่น ๆ เช่น เทคโนโลยีการสอน สื่อการศึกษา เทคโนโลยีการเรียนรู้ และคำอื่นในทำนองเดียวกันเข้าไว้ด้วยกันด้วย

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ อย่างเป็นระบบให้เป็นไปตามกระบวนการโดยอาศัยเทคนิคและสื่อช่วยสอนสำหรับสนับสนุนให้ เกิดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนให้ได้มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึงการนำเอาวิทยาการ ผสมผสาน องค์ความรู้ เพื่อการผลิต และประยุกต์ผลผลิตให้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษา รวมทั้งพัฒนา ประสิทธิภาพให้เกิดความทันสมัยตามความต้องการของผู้เรียน และในการบริหารจัดการ ตลอดจน เกื้อหนุนพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา

กิดานันท์ มลิทอง (2548 : 21-22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา พบว่า เทคโนโลยีการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในวงการการศึกษา ทำให้ทุกประเทศในโลกนำเทคโนโลยี การศึกษามาใช้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพประสิทธิผลทางการศึกษาทั้งในด้านการบริหารจัดการและการ เรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวดที่ 9 เรื่อง เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อ การส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการให้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อพัฒนาคนและสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

คณะกรรมการด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้สรุปว่าเทคโนโลยีทางการศึกษามีความสำคัญต่อการศึกษาดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549 : 4)

1. เทคโนโลยีทางการศึกษาสามารถทำให้การเรียนการสอนและการจัดการศึกษามีความหมายมากขึ้น นั่นคือ การนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาใช้ในการศึกษา จะช่วยให้ผู้เรียน ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เรียนได้เร็วขึ้น ได้เห็น และ / หรือสัมผัสกับสิ่งที่เรียนได้อย่างเข้าใจ และยังทำให้ครู มีเวลาให้กับผู้เรียนได้มากขึ้น

2. เทคโนโลยีทางการศึกษาสามารถที่จะในด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ในการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้กับการศึกษานั้น ผู้เรียนจะมีอิสระในการแสวงหาความรู้ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองและต่อสังคมมากขึ้น เป็นการเปิดทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความสามารถของเขา สนองเรื่องความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างดี

3. เทคโนโลยีทางการศึกษาสามารถทำให้การจัดการศึกษาตั้งอยู่บนรากฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นที่ยอมรับแล้วว่าในปัจจุบันวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีการหนึ่งที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ทุกวงการ การนำเทคโนโลยีการศึกษาเข้ามาใช้กับการศึกษาจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น มีการศึกษาค้นคว้าทดลองวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ และมีความสมเหตุสมผลตามสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงทำให้การจัดการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของสังคมเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง

4. เทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยให้การจัดการศึกษามีพลังมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสอนและการจัดการศึกษาก็คือสื่อ สื่อนับวันจะพัฒนาตัวของมันเองให้มีคุณค่าและสะดวกต่อการใช้มากขึ้น สื่อเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ย่อมเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าสื่อมีพลังมากเพียงใด ดังนั้นการนำสื่อมาใช้ในการศึกษาจึงเป็นเรื่องยืนยันได้ว่าการจัดการศึกษานั้นจะมีพลังมากขึ้น

5. เทคโนโลยีทางการศึกษาสามารถทำให้การเรียนรู้อยู่แก่เอื้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนมิได้จำกัดเฉพาะในด้านความรู้เท่านั้น แต่ยังปลูกฝังทักษะแลเจตคติที่ดีงามแก่ผู้เรียนด้วยการนำเอาเทคโนโลยีในการศึกษามาใช้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง ผู้เรียนได้เห็นสภาพความเป็นจริงในสังคมด้วยตาของตนเอง เป็นการนำเอาโลกภายนอกเข้ามาสู่ห้องเรียน ทำให้ช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับสังคมลดน้อยลง เช่น การศึกษาผ่านทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

6. เทคโนโลยีทางการศึกษาทำให้ความเสมอภาคทางการศึกษา การนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้กับการศึกษา ทำให้โอกาสของทุกคนในการเข้ารับการศึกษามีมากขึ้น เช่น การจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการหรือไม่มีพิธีรีตอง การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทำให้วิธีการเข้าสู่การศึกษาเป็นทางการจัดการศึกษาพิเศษแก่คนพิการและอื่น ๆ อีศระเสรีและกว้างขวางเพื่อความก้าวหน้าของแต่ละบุคคลตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของเรา

2.3 แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา

ฉลอง บุญญานันต์ (2547 : 17-34) ได้กล่าวถึงวิธีการวางแผนเทคโนโลยีการเรียนรู้ ดังนี้

1. การวางแผนเป็นกระบวนการในขณะปฏิบัติการ โดยสอดคล้องกับธรรมเนียมของโรงเรียน ซึ่งไม่ใช่แผนตายตัวสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

2. การตั้งทีมงานขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่รับผิดชอบ สามารถเปลี่ยนแปลงได้

3. รวมข้อกำหนดทางการศึกษา การบริหาร และการจัดลำดับความสำคัญ

4. จัดทำเอกสารรายการเทคโนโลยีการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์

5. ประเมินจุดแข็งและข้อจำกัดของเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่มีอยู่

6. ดำรวจแนวทางเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

7. ประเมินศักยภาพการใช้และความเสี่ยงในเทคโนโลยีการเรียนรู้ใหม่

8. การพัฒนาเป้าหมายเทคโนโลยีการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน ถือเป็นงานสำคัญในการพัฒนาแผนเทคโนโลยีการเรียนรู้ของโรงเรียน เพราะเป็นเรื่องของการวางแผนเกี่ยวกับสิ่งที่โรงเรียนต้องการจะบรรลุความสำเร็จด้วยการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ในระยะยาว การกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับ “ทิศทาง” อาจเป็นการสรุปแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับความต้องการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในปีหน้าหรืออีกหลายปีถัดไป

9. กำหนดขอบข่ายและความต้องการในอนาคตเพื่อบรรลุเป้าหมาย

10. กำหนดคุณสมบัติของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การสื่อสารและอุปกรณ์อื่น ๆ กำหนดความต้องการความปลอดภัย ความปลอดภัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จของการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้ งานขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุความเสี่ยงและการคุกคามด้านความปลอดภัยที่สำคัญต่อเทคโนโลยีการเรียนรู้ของโรงเรียน (รวมเครือข่ายและระบบของโรงเรียน) แล้วจึงกำหนดประเภทของมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้เพื่อให้เกิดความเสี่ยงน้อยที่สุด

11. ประเมินกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เลือกไว้

12. กำหนดความต้องการด้านการสนับสนุน

13. กำหนดการฝึกอบรมและความต้องการของการพัฒนาวิชาชีพ

14. รวบรวมแผนและพัฒนางบประมาณ

15. ติดตามผลความก้าวหน้าและปรับปรุงแผนเทคโนโลยีการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 1-8) มีแนวทางการดำเนินงานสำหรับโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดคือ โครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรมเป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมายให้สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาดำเนินการตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2543-2551 ยุทธศาสตร์ที่ 2 มุ่งพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรม เตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการแข่งขันของประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดเป้าหมายให้นักเรียน ทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเน้นการกระตุ้นและส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนได้พัฒนาขีดความสามารถในการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร

บราวน์ และคนอื่น ๆ (Brown & others. 1985 : 35) กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย หมายถึง วัตถุประสงค์และเนื้อหา
2. สภาพการณ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์เรียน การจัดรูปแบบการเรียนการสอน
3. ทรัพยากร หมายถึง บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

4. ผลลัพธ์ หมายถึง การประเมินและการปรับปรุง

2.4 ลักษณะและประเภทของสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สื่อทางการศึกษาประเภทวัสดุอุปกรณ์นั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท อันรวมไปถึงตำราเรียน เอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้ได้ในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการเลือกใช้เครื่องมือ และวัสดุต่าง ๆ ทางการศึกษา นักเทคโนโลยีได้แบ่งประเภทสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาประกอบการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

สมชาย แสงจิตต์พันธ์ (2534 : 19) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นั้น จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ด้านเครื่องมือ ซึ่งได้แก่ สื่อใหญ่ อันประกอบไปด้วยกลไกไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายต่าง ๆ เครื่องเสียง วิทยุ เครื่องช่วยสอน หรือคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
2. ด้านวัสดุได้แก่ สื่อเล็ก ซึ่งแบบบางมาก เช่น ภาพยนตร์ แผ่นสไลด์ ม้วนเทป บันทึกเสียง ตำราเรียน ของจริง ของจำลอง แผนภูมิ รูปภาพ ป้ายนิเทศ เป็นต้น

3. ด้านเทคนิคหรือวิธีการ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่มทั่วไป การสาธิต การทดลอง การแสดงหุ่นเชิด นิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การวิเคราะห์ระบบ เป็นต้น

รัฐกรณ์ คิดการ (2543 : 9-10) ได้แบ่งประเภทของวัสดุอุปกรณ์ออกได้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ประเภทช่วยสอน ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีทำการสอน สาธิต หรือฝึกหัด เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบต่าง ๆ โททัศน์ศึกษา ซอฟต์แวร์แบบฝึก เป็นต้น

2. ประเภทช่วยค้นคว้า คือ เทคโนโลยีที่ให้อิสระผู้เรียนในการสำรวจค้นหาความรู้ ด้วยวิธีสอนแบบค้นคว้า ไม่ว่าจะมีการชี้แนะหรือไม่ เช่น ซีดีรอมประเภทเอ็นไซโคลปีเดีย ไฮเปอร์มีเดีย เครือข่ายข้อมูล ห้องแล็บคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. ประเภทช่วยการสื่อสาร ได้แก่ เทคโนโลยีที่ช่วยให้ครูและผู้เรียนสามารถติดต่อกัน โดยผ่านหรือข้ามเครือข่ายด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย เช่น การสอนทางไกลเชิงปฏิสัมพันธ์ผ่านดาวเทียม คอมพิวเตอร์และโมเด็ม เคเบิลทีวี และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2550 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้วงการศึกษา เทคโนโลยีที่นำมาใช้แบ่งออกเป็นลักษณะใหญ่ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. เทคโนโลยีการพิมพ์
2. โทรคมนาคม รวมถึงโทรศัพท์ วิทยุ และระบบการสื่อสารสองทางในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ

3. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์
4. คอมพิวเตอร์
5. การเชื่อมโยงเทคโนโลยีในสาขาต่าง ๆ

จำแนกลักษณะของเทคโนโลยี ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เทคโนโลยีในลักษณะกระบวนการ (Process)
2. เทคโนโลยีในลักษณะของผลผลิต (Product)
3. เทคโนโลยีในลักษณะผสมของกระบวนการและผลผลิต (Process and product)

มีน และคนอื่น ๆ (Mean and others. 1993 : 120) ได้กล่าวว่า การกำหนดประเภทของเทคโนโลยีทางการศึกษาไว้ 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. เทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยสอน เช่น การสาธิต การฝึกปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบต่าง ๆ โทรทัศน์ศึกษาซอฟต์แวร์แบบฝึกการใช้เทคโนโลยีทำการเรียนการสอน เป็นต้น

2. เทคโนโลยีทางการศึกษาประเภทช่วยค้นคว้า คือ เทคโนโลยีที่ให้อิสระผู้เรียนในการสำรวจค้นหาความรู้ด้วยวิธีสอนแบบค้นคว้าไม่ว่าจะมีการชี้แนะหรือไม่ เช่น ซีดีรอมเอ็นไซโคลปีเดียเครือข่ายข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. เทคโนโลยีทางการศึกษาประเภทเครื่องมือหรือสื่อช่วยสอน ได้แก่ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนในการทำงานหรือทำกิจกรรมการเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล การค้นคว้าและจัดทำฐานข้อมูล การพิมพ์การคำนวณและงานนำเสนอเครือข่ายสืบค้นข้อมูลการบันทึกและตัดต่อวีดิทัศน์ เป็นต้น

4. เทคโนโลยีทางการศึกษาประเภทการสื่อสาร ได้แก่ เทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนติดต่อกันโดยผ่านหรือข้ามเครือข่ายด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย เช่น การสอนทางไกลเชิงปฏิบัติสัมพันธ์ผ่านดาวเทียม คอมพิวเตอร์และโมเด็ม เคเบิลทีวี จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2.5 ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2533 : 24-25) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษาไว้ ดังนี้

1. การจัดการหรือบริหารเป็นเรื่องการจัดการเกี่ยวกับองค์กรหรือหน่วยงาน และการจัดการเกี่ยวกับบุคลากรด้านเทคโนโลยีการศึกษา ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การจัดระบบการนำเทคโนโลยีการศึกษาเข้าใช้แก้ปัญหาการศึกษาได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาการศึกษาเป็นกระบวนการในการดำเนินการทางเทคโนโลยีการศึกษา หรือกล่าวสั้น ๆ ว่าเป็นวิธีเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 6 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

2.1 การวิจัยและทฤษฎี

2.2 การออกแบบวางแผน

2.3 การผลิต

2.4 การประเมินและการเลือก

2.5 การช่วยเหลือและสนับสนุน

2.6 การนำไปใช้เผยแพร่และปรับปรุง

3. ทรัพยากรการเรียนเป็นสื่อและวิธีการในการพัฒนาระบบการศึกษา และการเรียนการสอน ทรัพยากรการเรียนมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

3.1 วัสดุ

3.2 เครื่องมือ

3.3 เทคนิค

3.4 การติดตั้ง หรืออาคารสถานที่

3.5 เนื้อหาวิชา

3.6 บุคคล

4. ผู้เรียน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537 : 4-58) กล่าวว่าขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา ตามแนวคิดของนักคิดไทย ได้ประมวลออกเป็น 3 ขอบข่าย คือ ขอบข่ายด้านสาระของเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ขอบข่ายด้านภารกิจ และขอบข่ายตามรูปแบบการจัดการศึกษา หรือเป็นมิติขอบข่ายเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา แบ่งเป็นขอบข่ายตามแนวตั้ง แนวนอน และแนวทแยง ส่วนรายละเอียดขอบข่ายเทคโนโลยีและสื่อสารศึกษามีดังนี้

ขอบข่ายด้านสาระของเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หรือขอบข่ายตามแนวตั้ง ครอบคลุม ด้านการจัดการ การพัฒนาและการออกแบบระบบทางการศึกษา พฤติกรรมการเรียน

การสอน วิธีการสอน สื่อสารการศึกษา สภาพแวดล้อมทางการศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการประเมินการศึกษา

ขอบข่ายด้านภารกิจ หรือขอบข่ายตามแนวนอน เป็นการนำเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาไปใช้เพื่อภารกิจทางการศึกษา คือ ภารกิจด้านการบริหาร ด้านวิชาการ และด้านการบริการ

ขอบข่ายตามรูปแบบการจัดการศึกษา หรือขอบข่ายตามแนวลึก มีการนำเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การศึกษาในระบบโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน 3) การฝึกอบรม และ 4) การศึกษาทางไกล

สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารของสหรัฐอเมริกา (AECT) กำหนดตามการศึกษาแนวคิดของ ซีลส์ และ ริชชี (Seels & Richey, 1994 : 24) ว่าเทคโนโลยีการศึกษาเป็นการผสมผสานระหว่างการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจึงอยู่ในขอบข่ายของเทคโนโลยีดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งในปี ค.ศ. 2000 สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (Association for Education Communication and Technology : AECT, 2000 : 7-10) ได้ให้คำนิยามของสาขาเทคโนโลยีการศึกษา และระบุฐานความรู้ที่จำเป็นในระดับลึกสำหรับกลุ่มหลัก (Domain) และ กลุ่มย่อย (Sub domain) ของสาขา ซึ่งมาตรฐานในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยในระยะแรกจะเน้นบทบาทและหน้าที่ของเทคโนโลยีการศึกษา ในฐานะสาขาวิชาชีพ แต่มาตรฐานใหม่นี้ จะขึ้นอยู่กับฐานความรู้ที่มาจากการวิจัยและทฤษฎี และได้จัดแบ่งขอบข่ายของสาระของเทคโนโลยีการศึกษา ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. การออกแบบ (Design)
2. การพัฒนา (Development)
3. การนำไปใช้ (Utilization)
4. การจัดการ (Management)
5. การประเมินผล (Evaluation)

ขอบข่ายโครงสร้างและองค์ประกอบของเทคโนโลยีการศึกษาจึงกว้างขวางครอบคลุมการจัดดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมด

ลาทเช็ม (Latchem, 1986 : 5-11) ได้กล่าวถึงขอบข่ายสาระเทคโนโลยีการศึกษาของออสเตรเลียว่า ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีการศึกษาคือการใช้สื่อทัศนศึกษา พฤติกรรมนิยม การเรียนแบบโปรแกรมและการจัดระบบ เครื่องช่วยสอน การพัฒนาเครื่องมือทางเทคนิคต่าง ๆ โดยไม่ได้เน้นเพียงเครื่องมืออุปกรณ์เท่านั้น แต่เน้นวิธีการจัดระบบมากกว่า

ผลผลิตทางเทคนิค ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางคอมพิวเตอร์ วิดีโอ และสื่อสารทางไกล และสื่อปฏิสัมพันธ์ ทำให้เกิดการเผยแพร่และถ่ายทอดสารสนเทศ เทคโนโลยีการศึกษาจึงเป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติผ่านการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาระบบ วิธีการและสื่อเพื่อทำสิ่งที่จะกล่าวต่อไปนี้ก้าวหน้า

1. การออกแบบการเรียนการสอนและหลักสูตร
2. การพัฒนาการฝึกอบรมและวิชาชีพ
3. กลยุทธ์และเทคนิควิธีในการเรียนและการสอน
4. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้

คอมพิวเตอร์

5. การจัดการทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ และการเรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน
6. การประยุกต์ใช้สารสนเทศศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
7. การประเมินและวิจัย
8. การศึกษาทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา
9. การรวมกันของเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมา

อีไล และ พลอมป์ (Ely & Plomp, 1996 : 12-18) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานเทคโนโลยีการศึกษา ไว้ดังนี้

1. งานการจัดการหรืองานการบริหาร
2. งานพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วยงานด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 การวิจัย และทฤษฎี (Research - theory)
 - 2.2 การออกแบบวางแผนงาน (Design)
 - 2.3 การผลิต (Production)
 - 2.4 การประเมินและการเลือก (Evaluation - selection)
 - 2.5 การช่วยเหลือและการสนับสนุน (Logistics)
 - 2.6 การนำไปใช้ เผยแพร่ และปรับปรุง (Utilization - dissemination)
3. งานทรัพยากรการเรียน เป็นสื่อและวิธีสอนมีองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้
 - 3.1 วัสดุ (Materials)
 - 3.2 เครื่องมือ (Devices)
 - 3.3 เทคนิค (Techniques)
 - 3.4 การติดตั้งหรืออาคารสถานที่ (Setting)
 - 3.5 เนื้อหาวิชา (Content)

3.6 บุคคล (People)

บรานซ์ และ ฟิตซ์เกอร์ลด์ (Branch และ Fitzgerald. 1999 : 72) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานเทคโนโลยีการศึกษา ไว้ดังนี้

1. งานออกแบบทฤษฎี (Theory design)
2. งานออกแบบฝึกปฏิบัติ (Practice design)
3. งานพัฒนา (Development)
4. งานนำไปใช้ (Utilization)
5. งานการจัดการ (Management)
6. งานประเมินผลกระบวนการทั่วไป (Evaluation processes)
7. งานทรัพยากรการเรียนรู้ (Resources for learning)

ตาราง 2 สรุปขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการเพื่อนำมาเป็นกรอบความคิดของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

ขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา นักวิชาการ	ด้านการออกแบบ	ด้านการพัฒนา	ด้านการนำไปใช้	ด้านการจัดการ	ด้านการประเมินผล
ไชยยศ เรืองสุวรรณ	/	/	/	/	/
สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารของสหรัฐอเมริกา	/	/	/	/	/
ลาทเซ็ม	/	/	/	/	/
อีไล และ พลอมพ์	/	/	-	/	-
บรานซ์ และ ฟิตซ์เกอร์ลด์	/	/	/	/	/
รวม	5	5	4	5	4

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตัวแปรด้านขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการออกแบบ
2. ด้านการพัฒนา
3. ด้านการนำไปใช้
4. ด้านการจัดการ
5. ด้านการประเมินผล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีการศึกษา เป็นวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบหากจะใ้บังเกิดผลดีแล้ว จำต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพและคุณลักษณะที่เหมาะสมเป็นผู้ดำเนินงาน ซึ่ง (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2533 : 54) กล่าวถึง ความสำคัญของบุคลากรเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยี การศึกษานี้ ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้นำในการออกแบบ (Design) การส่งเสริม สนับสนุนการใช้ (Implementation) และการประเมิน (Evaluation) การจัดการศึกษาและการเรียน การสอนด้วยการใช้ระบบสื่อได้เป็นอย่างดี ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษา และการเรียนการสอนในอนาคต จะขึ้นอยู่กับกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรและทรัพยากรที่บุคลากร กลุ่มนี้มาใช้ในระบบการศึกษาเทคโนโลยีทางการศึกษามีขอบข่ายและองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. การออกแบบ (Design) การออกแบบเป็นองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นถึงการได้มาขององค์ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ด้วยทฤษฎีการวิจัยที่น่าเชื่อถือ ทำให้ได้ข้อมูลในการแก้ปัญหา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีการวิจัยทางเทคโนโลยี การศึกษา หรือเทคโนโลยีการสอนจำนวนมาก มีการออกแบบเทคนิค วิธีการ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเพื่อใช้ในการสอนจำนวนมากที่มีพื้นฐานการออกแบบที่แตกต่างกัน ส่งผลให้นักเทคโนโลยีมี ข้อมูลฐานในการออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การพัฒนา (Development) การพัฒนาวิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือแม้แต่การพัฒนา แนวคิด วิธีคิด เพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเทคโนโลยีมีโอกาสได้เรียนรู้ แนวคิดเหล่านั้นจากกระบวนการแสวงหาความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ เรียกว่าการวิจัยทางการศึกษา ซึ่งผลของงานวิจัยเหล่านั้นสามารถนำไปพัฒนาเทคโนโลยีการสอนได้อย่างหลากหลายยิ่งขึ้น

3. การใช้ (Utilization) การใช้สื่อการสอนที่อาจกล่าวโดยรวมน่า เป็นผลผลิตของนัก เทคโนโลยีการศึกษา เป็นผลให้สามารถแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งผล ของการใช้เทคโนโลยีในครั้งหนึ่ง ๆ เมื่อมีการเผยแพร่ก็จะกลายเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับนัก เทคโนโลยีอื่น ๆ ได้พัฒนาการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วยทุกครั้ง

4. การจัดการ (Management) เป็นด้านที่เป็นหลักสำคัญของสาขานี้เพราะจะต้องเกี่ยวข้องกับ แหล่งการเรียนรู้ ที่จะต้องสนับสนุนในทุกๆองค์ประกอบ ซึ่งจะต้องมีการจัดระเบียบและแนะนำ หรือการจัดการที่เหมาะสม ดังคำที่ว่าแม้มีเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพแต่ขาดการบริหาร

ที่เหมาะสม เทคโนโลยีนั้นก็ไม่มีคุณค่าหรือไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ต่อการเรียนการสอน

5. การประเมิน (Evaluation) ด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับการประเมินเพื่อปรับปรุง (Formative evaluation) ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในขั้นตอนของการวิจัยทางการศึกษา ผลผลิตของการประเมินจะเป็นข้อมูลฐานอ้างอิงสำหรับนักเทคโนโลยีการศึกษาในการออกแบบ การพัฒนางานด้านเทคโนโลยีการสอนเพื่อแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

วิเคราะห์โดยสรุปขอบข่ายของเทคโนโลยีการศึกษา ทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญต่อเทคโนโลยีทางการศึกษา แต่สำคัญที่สุดและสนับสนุนทุกองค์ประกอบ คือ การบริหารจัดการ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ ถ้าการบริหารจัดการมีคุณภาพจะ ส่งผลให้การนำเทคโนโลยีไปใช้มีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดและขอบข่ายเกี่ยวกับการบริหาร

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดที่สำคัญของนักการศึกษาโดยจำแนกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

1. แนวคิดและความสำคัญของการบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ผู้บริหารนับว่าเป็นกลไกสำคัญของการดำเนินงานในองค์กร นักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และขึ้นอยู่กับบุคลากรทุกคนที่ร่วมกันดำเนินงาน เพื่อที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือของเอกชน ก็ย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินงานด้วยกันทั้งสิ้น ทำให้ผู้บริหารต้องพยายามทุ่มเทความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมด เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ฉะนั้น การบริหารให้บรรลุจุดหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานอย่างสูง เพราะว่าการดำเนินการต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรม ที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ซึ่งแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกันไปทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความคิดสร้างสรรค์ ประสิทธิภาพ ความแตกต่างในลักษณะเหล่านี้ทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในตัวบุคลากร จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำกระบวนการบริหารมาใช้ เพื่อที่จะกระตุ้นและจูงใจให้บุคลากรเหล่านั้นร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์กร (ธงชัย สันติวงษ์, 2535 : 12)

การศึกษาเรื่องการบริหารเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคม แท้จริงแล้วบทบาทและความสำคัญของการบริหารนั้นมีความคู่มากับการยอมรับและการดำรงชีพของมนุษย์ที่เดียว เพราะเมื่อ รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นกลุ่มย่อมมีหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะความรู้ความสามารถมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระหว่างพวกและเผ่าเดียวกันโดยมีจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เป็นเครื่องกำกับความประพฤติเมื่อกลุ่มสังคมขยายตัวเติบโตมีความซับซ้อนมากขึ้นมนุษย์ก็เริ่มสร้างและวางระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์และความเชื่อถือ โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จเรียบร้อยสงบสุขขึ้นในสังคมนั้น ซึ่งอาจสรุปถึงความสำคัญของการบริหารได้ดังนี้ (ชาญศักดิ์ สามสี. 2544 : 15-16)

1.1 การบริหารนั้นได้เจริญเติบโต ควบคู่มากับการดำรงชีพของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก

1.2 จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้องค์กรต่าง ๆ ต้องขยายงาน ด้านบริหารให้กว้างขึ้น การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและวิทยาการ ด้านต่าง ๆ ทำให้การบริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น

1.3 การบริหารเป็นวิธีการที่สำคัญในอันที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

1.4 การบริหารจะช่วยชี้ให้ทราบถึงแนวโน้มทั้งในด้านความเจริญ และความเสื่อมของสังคมในอนาคตได้

1.5 การบริหารมีลักษณะ เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรฉะนั้นความสำเร็จของการบริหาร จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง

1.6 การบริหารต้องใช้การตัดสินใจสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ และการวินิจฉัยสั่งการนี้เองที่เป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารรวมทั้งความเจริญเติบโตของการบริหาร

1.7 ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือในองค์กรย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารเสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องน่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีพอย่างฉลาด

1.8 การบริหารกับการเมืองเป็นสิ่งคู่กันไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ ฉะนั้นการศึกษาวิชาการบริหารจึงต้องคำนึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย

จากการวิเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญ จะเห็นว่า การบริหารนั้นมีบทบาทสำคัญต่อ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม

และการการเมือง โดยการจัดการ คน วัสดุ ทรัพยากร และกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ ภายใต้การนำของผู้บริหารที่มีศักยภาพ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกบรรลุเป้าหมายขององค์กรและกลุ่ม โดยอาศัยความรู้ความสามารถและความทุ่มเทของผู้บริหาร ซึ่งใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานอย่างสูงที่จะนำกระบวนการบริหารมาใช้ให้เหมาะสมกับองค์กร

2. ความหมายของการบริหาร

การบริหาร มีคำศัพท์นิยามใช้อยู่ 2 คำ คือการบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) ความแตกต่างของศัพท์ 2 คำนี้ คือ การบริหารมักเน้นในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบาย ส่วนการจัดการนั้นเป็นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติจัดทำเป็นส่วนใหญ่ ถ้าพิจารณาในด้านความนิยามแล้วจะพบว่า การบริหารนิยมใช้ในการบริหารราชการ และคำว่าจัดการนิยมใช้ในทางบริหารธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามคำ 2 คำนี้ อาจใช้แทนกันได้และหมายถึงการบริหารเช่นเดียวกัน (สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์, 2539 : 1)

ความหมายของการบริหาร มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ธร สุนทรายุทธ (2544 : 2) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีการร่วมมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) กล่าวว่า การบริหารคือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การสื่อสาร และการควบคุม ความพยายามของสมาชิกขององค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2540 : 39) ได้สรุป ความหมายของการบริหารไว้ 5 ประเด็น คือ

1. การทำงานร่วมกัน
2. การช่วยให้ตระหนักในเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษา
3. การให้บริการแก่สังคม
4. การเข้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชน ซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลเหล่านี้

5. การใช้ทรัพยากรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดสำหรับการศึกษา และวัตถุประสงค์ของการทำงาน โดยผ่านทางวิธีการของการจัดองค์กร การสั่งการ การอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

ไฮแมน และสก็อต (Haimann & Scott. 1974 : 6) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมและเทคนิคในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ใช้อิทธิพลจากบุคคลในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

روبินส์ (Robbins. 1982 : 9) ให้ความหมายไว้ว่าการบริหารเป็นกระบวนการของการนำกิจกรรมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิผล โดยผ่านการกระทำของบุคคลอื่น

จุง (Chung. 1987 : 10) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุมกิจกรรมขององค์กร ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรจากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่านักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการบริหารไปในแนวทางเดียวกันว่าการบริหาร คือ กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุ จุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น การบริหารจึงหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ โดยอาศัยกระบวนการ และความพยายามบนพื้นฐานของเทคนิคต่างๆ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้

4. แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษา ดังรายละเอียดดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 68) ได้กำหนดแนวทางการบริหารตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล กล่าวถึง แนวทางการจัดการเทคโนโลยีการศึกษา ดังนี้

1. สำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
2. วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
3. ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
4. สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาใช้ในการบริการและพัฒนาการศึกษา

5. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

6. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7. ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 18) ได้กำหนดให้มี โครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมายให้สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ดำเนินการตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2543 – 2551 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 มุ่งพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ : การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรมและ จริยธรรมเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาและแข่งขันของประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดเป้าหมายให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยเน้นการกระตุ้นและส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนได้พัฒนาขีดความสามารถในการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ควบคู่กับการพัฒนาการบริหารเทคโนโลยีการศึกษา ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 จึงได้จัดทำโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2549 และต่อเนื่องเป็นเป็นระยะ 3 ปี จนถึงปีงบประมาณ 2551 โดยมุ่งเน้นยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน พัฒนาเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. เป้าหมายเชิงคุณภาพ

1.1 ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสามารถพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

1.2 โรงเรียนมีนวัตกรรมที่ช่วยจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเผยแพร่

1.3 ผู้บริหารและครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา

2. เป้าหมายเชิงปริมาณ

2.1 โรงเรียนในสังกัด ได้รับการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อใช้ในการเรียน การสอนหรือการบริหารจัดการในโรงเรียน

2.2 โรงเรียนในสังกัดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 (ของปีงบประมาณ 2549) มีนวัตกรรมการศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกและเผยแพร่ต่อสาธารณชน และครบ 100 % ในปีงบประมาณ 2551

3. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานโครงการ

3.1 ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา คิดค้นวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียน การสอนตามความต้องการของโรงเรียนเองภายใต้สภาพข้อจำกัดที่มีในปัจจุบัน

3.2 กระตุ้น ส่งเสริมโดยจัดประกวด ศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และภูมิภาค

3.3 สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา

3.4 การศึกษาและประสานเครือข่ายภายนอกเข้าร่วมพัฒนา

3.5 ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพด้วยนวัตกรรมการศึกษา

4. แนวดำเนินงานระดับโรงเรียน

4.1 แต่งตั้งคณะกรรมการระดับโรงเรียน

4.2 ประชุมชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจโครงการ ฯ

4.3 ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

4.4 ระดมความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากร เครือข่ายแหล่งเรียนรู้และเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ

4.5 นิเทศภายในและรับการนิเทศภายนอกเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการสร้าง นวัตกรรมของโรงเรียน

4.6 นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมทั้งในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน

4.7 ยกย่อง เชิดชูเกียรติและให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานนวัตกรรม

4.8 พัฒนาคล้งนวัตกรรมของโรงเรียน

4.9 รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเผยแพร่ ต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ฉลอง บุญญานันต์ (2547 : 17-34) ได้กล่าวถึง วิธีการวางแผนเทคโนโลยีการเรียนรู้ ดังนี้

1. การวางแผนเป็นกระบวนการในขณะปฏิบัติการ โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของ โรงเรียน ซึ่งไม่ใช่แผนตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

2. การตั้งทีมงานขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่รับผิดชอบ สามารถเปลี่ยนแปลงได้

3. รวมข้อกำหนดทางการศึกษา การบริหารและการจัดลำดับความสำคัญ
4. จัดทำเอกสารรายการเทคโนโลยีการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์
5. ประเมินจุดแข็งและข้อจำกัดของเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่มีอยู่
6. สำรวจแนวทางเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น
7. ประเมินศักยภาพของการใช้และความเสี่ยงในเทคโนโลยีการเรียนรู้ใหม่
8. การพัฒนาเป้าหมายเทคโนโลยีการเรียนรู้สำหรับโรงเรียน ถือว่าเป็นงานสำคัญในการพัฒนาแผนเทคโนโลยีการเรียนรู้ของโรงเรียน เพราะเป็นเรื่องของการวางแผนเกี่ยวกับโรงเรียน ต้องการจะบรรลุความสำเร็จด้วยการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ในระยะยาว การกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับ “ทิศทาง” อาจเป็นการสรุปแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับความต้องการและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในปีหน้าหรืออีกหลายปีถัดไป

9. กำหนดขอบข่ายและความต้องการในอนาคตเพื่อบรรลุเป้าหมาย
10. กำหนดคุณสมบัติของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การสื่อสารและอุปกรณ์อื่น ๆ
11. กำหนดความต้องการความปลอดภัย ความปลอดภัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้ งานขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุความเสี่ยงและการคุกคามด้านความปลอดภัยที่สำคัญต่อเทคโนโลยีการเรียนรู้ของโรงเรียน(รวมเครือข่ายและระบบของโรงเรียน) แล้วจึงกำหนดประเภทของมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้เกิดความเสี่ยงน้อยที่สุด

12. ประเมินกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เลือกไว้
13. กำหนดความต้องการด้านการสนับสนุน
14. กำหนดการฝึกอบรมและความต้องการของการพัฒนาวิชาชีพ
15. รวบรวมแผนและพัฒนางบประมาณ
16. ติดตามผลความก้าวหน้าและปรับปรุงแผนเทคโนโลยีการเรียนรู้
บราวน์ และคนอื่น ๆ (Brown & others. 1985 : 35) กล่าวถึง แนวทางบริหารการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย หมายถึง วัตถุประสงค์และเนื้อหาของแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษา
2. สภาพการณ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดรูปแบบการเรียนการสอน
3. ทรัพยากร หมายถึง บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

4. ผลลัพธ์ หมายถึง การประเมินและปรับปรุงแนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษา ควรมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ การสำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษา และ การวิเคราะห์ปัญหา ด้านเทคโนโลยีการศึกษา ของสถานศึกษา 2) การวางแผนและการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ การวางแผนยุทธศาสตร์การนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการบริหารของสถานศึกษา การวางแผนยุทธศาสตร์การนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการพัฒนาการของสถานศึกษา การกำหนดแนวทางการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการบริหารของสถานศึกษา การกำหนดแนวทางการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการพัฒนาการของสถานศึกษา และสถานศึกษาวางแผนและกำหนดนโยบายการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 3) การส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา ได้แก่ การระดมจัดหาเทคโนโลยีทางการศึกษาในงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีการศึกษาไปบูรณาการและมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ การส่งเสริมความรู้ ความสามารถและทักษะการผลิตเทคโนโลยีการศึกษาที่มีคุณภาพ การส่งเสริมความรู้ ความสามารถและทักษะการใช้เทคโนโลยีการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา 4) การประเมินผลและการปรับปรุง ได้แก่ การติดตาม ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีการศึกษาของสถานศึกษา และการนำผลการประเมินไปปรับปรุงหรือพัฒนาการศึกษา

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 กับเทคโนโลยีการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้ดำเนินงานด้านเทคโนโลยีการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) โดยได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุง 2545 หมวดที่ 11 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษา ให้มีคุณภาพทันต่อสถานการณ์ของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 64) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อจัดการศึกษา

จึงได้จัดทำโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2549 - 2551 ต่อเนื่อง เป็นระยะ 3 ปี โดยมุ่งเน้นยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งในการคิดค้น สิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ พัฒนาเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ครู และนักเรียนสามารถพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2) โรงเรียนมีนวัตกรรมที่ช่วยจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเผยแพร่ 3) ผู้บริหารและครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา และเป้าหมายเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) โรงเรียนในสังกัด ได้รับการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อใช้ในการเรียน การสอนหรือการบริหารจัดการในโรงเรียน 2) โรงเรียนในสังกัดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 (ของปีงบประมาณ 2549) มีนวัตกรรมการศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกและเผยแพร่ต่อสาธารณชนและครบ 100 % ในปีงบประมาณ 2551 ส่วนยุทธศาสตร์การดำเนินงานโครงการ ได้แก่ 1) ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา คิดค้นวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนตามความต้องการของโรงเรียนเอง ภายใต้สภาพข้อจำกัดที่มีในปัจจุบัน 2) กระตุ้น ส่งเสริมโดยจัดประกวด ศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และภูมิภาค 3) สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา 4) การศึกษาและประสานเครือข่ายภายนอกเข้าร่วมพัฒนา และ 5) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพด้วยนวัตกรรมการศึกษา ส่วนแนวทางในการดำเนินการได้ กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด ได้แก่ ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อให้ได้ฐานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ระบบเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกโดยใช้เครื่องบริการข้อมูลรองรับโปรแกรมจัดเก็บฐานข้อมูลกลาง การอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่บุคลากร ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่สถานศึกษา พัฒนาการรับส่งข้อมูลข่าวสารโดยระบบสำนักงานอัตโนมัติ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบสำนักงานอัตโนมัติ โดยจัดคณะวิทยากรไปยังสถานศึกษา รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาในเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้และซ่อมแซมคอมพิวเตอร์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ระบบการเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยได้กำหนดกลยุทธ์เร่งปฏิรูปการศึกษา บุคลากรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งจัดให้มีการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สร้างเครือข่ายหนึ่งกลุ่มโรงเรียนหนึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สร้างเสริมศูนย์เครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ส่งเสริมศักยภาพนักเรียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา สร้างสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดทำนวัตกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการบริหารและการเรียนการสอนโดยการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการเรียนรู้การสร้างเครือข่ายให้กับสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. 2549 : 127-144)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา

ปัจจุบันสถานศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น นอกจากจะเกิดจากตัวครู ตัวนักเรียน วิธีการสอนแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหาร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่ง ธร สุนทรายุทธ (2544 : 97) กล่าวว่าไว้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจตามที่ตนได้รับมอบหมาย จากผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไป โดยรับผิดชอบในหน่วยงานตามระเบียบแบบแผน มีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ได้บัญญัติไว้ ดังที่ รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 36-37) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีบทบาท ดังนี้ 1) การกำหนดทิศทางการบริหาร สามารถนำเทคนิคทางการบริหารต่าง ๆ มาใช้ในการบริหาร 2) การกระตุ้นคน คือ มีทักษะในการใช้กระบวนการกลุ่มให้เกิดคุณค่าในการบริหารงาน รู้ธรรมชาติของการเป็นผู้นำ และรู้วิธีการโน้มน้าวจูงใจคน 3) การวางแผน รู้กระบวนการวางแผน สามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผน 4) การตัดสินใจ ด้วยความสุ่มรอบคอบ 5) การจัดองค์กร เข้าใจเกี่ยวกับการจัดและการพัฒนาองค์กร รวมทั้งพฤติกรรมขององค์กรเป็นอย่างดี 6) ผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ในวิชาชีพ 7) การให้ความร่วมมือที่ดี โดยเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์และระบบทางการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 8) การเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี รู้จักใช้เครื่องมือสื่อสารที่ดี ทั้งในการพูดและการเขียน ทั้งในและนอกองค์กร รู้จักวิธีการให้ข้อมูลข่าวสาร และรู้หลักการประชาสัมพันธ์ 9) การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ต้องจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และรู้จักหาวิถีที่ดีมาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ 10) การแก้ปัญหาสามารถวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา รู้จักกระบวนการแก้ปัญหาและสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ได้ 11) การคิดวิเคราะห์และจัดระบบงาน เข้าใจรูปแบบของทฤษฎีการบริหารและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานได้อย่างชาญฉลาด 12) การจัดการเรียนการสอน คือ ต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ การเจริญเติบโตและการพัฒนาของมนุษย์ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การจัดสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตร 13) การบริหารงานบุคคล รู้เทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำ รู้จักการเจรจาต่อรอง ยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 14) การบริหารทรัพยากร สามารถจัดการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษา วัสดุ เพื่องานธุรการ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 15) การประเมินผล โดยต้องเข้าใจกระบวนการวัดผลและประเมินผล และรู้เกี่ยวเรื่องของสถิติต่าง ๆ 16) การเป็นนักประชาสัมพันธ์ ต้องมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร รู้กระบวนการกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งรู้จักพินิจพิจารณาในการเลือกใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ และ 17) ต้องเป็นผู้นำในงานสังคม ส่วนเทคโนโลยีทางการศึกษานั้น กิดานันท์ มลิทอง (2543 : 5) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการประยุกต์เอาเทคนิค วิธีการ แนวคิด วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยี มาใช้ในวงการศึกษาและเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารถือได้ว่ามีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา ซึ่งถ้าผู้บริหารมีบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารมาก ย่อมส่งผลต่อการบริหารงานในสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการศึกษามากด้วย แต่ถ้าผู้บริหารมีบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารน้อย การนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในสถานศึกษาก็จะน้อยตามไปด้วย ดังนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

งามนิตย์ สอนครุฑ (2541 : 55-56) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารกับลักษณะการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารของผู้บริหาร การใช้ลักษณะการตัดสินใจแต่ละแบบ โดยจำแนกตามประสบการณ์ ผู้บริหารและขนาดของสถานศึกษารวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 สรุปว่า 1) การใช้ข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศอยู่ระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายได้มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศอยู่ในระดับมาก 2) การใช้ข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 1 ขนาดของโรงเรียนกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ ในงานกิจการนักเรียนและงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3) ลักษณะการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 ใช้การตัดสินใจแบบที่ 5 อภิปรายกลุ่ม แล้วตัดสินใจตามที่กลุ่มตกลงในงานทุกงานในด้านความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการตัดสินใจกับขนาดของโรงเรียนและประสิทธิภาพในการบริหารงานไม่สัมพันธ์กัน และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ข้อมูลสารสนเทศกับลักษณะการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

สายฝน ทัพขวา (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการรับรู้และความต้องการเทคโนโลยีการศึกษาของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สรุปได้ว่า คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีการรับรู้เทคโนโลยีการศึกษาโดยรวมและด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนในระดับปานกลาง และมีความต้องการเทคโนโลยีการศึกษาในระดับมาก ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหาสารคามจึงควรพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการผลิตและการใช้เทคโนโลยีการศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อไป

ปฎิภาณ ขาขุนทด (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนของผู้สอนในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ว่า

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนของผู้สอนส่วนใหญ่มีความรู้ในการใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะมากที่สุด มีประสบการณ์อยู่ในระหว่าง 0-5 ปี โดยเฉลี่ยความถี่ในการใช้สอน 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ และใช้อินเทอร์เน็ตระหว่าง 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง มีการใช้ภาพและแผนภูมิประกอบการสอนมากที่สุด ประการสุดท้าย วิทยาเขตมีนโยบายสนับสนุนในการให้ความรู้เพื่อใช้เทคโนโลยีการศึกษา

2. ปัญหาการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนของผู้สอนส่วนใหญ่ คือ ไม่มีหน่วยบริการคอมพิวเตอร์ ศูนย์สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และการบริการเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ และมีปัญหาการใช้แผ่นภาพโปร่งใสและบทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

3. ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนของผู้สอนส่วนใหญ่ คือ การมีศูนย์สื่อและผู้รับผิดชอบศูนย์สื่อเทคโนโลยีการศึกษา การจัดสื่อเครื่องมือ /อุปกรณ์ไว้บริการ การให้คำแนะนำ การผลิตสื่อการสอน การฝึกอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตและการผลิตวัสดุกราฟิก และสิ่งพิมพ์เพื่อการสอน

ดามพ์ กันแก้ว (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยี การศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายด้านในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนในการเปรียบเทียบขนาดของ โรงเรียนกับการบริหารจัดการพบว่าไม่มีความแตกต่างกันปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ งบประมาณ สื่อ ที่ได้รับจัดสรรนั้นไม่เพียงพอและตรงกับความต้องการ โรงเรียนมีปัญหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการบริหารจัดการ การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบทำให้ส่งผลกระทบต่อการยอมรับผลของการนิเทศ และการนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนา

จรัสศรี เวียงทอง (2548 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของชุมชนในการจัดหาทรัพยากร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัด เชียงราย สรุปได้ว่า สถานภาพพื้นฐานของชุมชนที่มีผลต่อการจัดหาและสนับสนุนเทคโนโลยีทางการศึกษาของผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมาก เพราะ สถานภาพปัจจุบันชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากในการให้ความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากรด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรวมทั้งให้การสนับสนุน/ส่งเสริมการจัดหาสื่อการเรียนการสอน สำหรับ กระบวนการร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ที่ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและบรรลุ เป้าหมายที่วางไว้นั้น ประกอบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการตามแผนร่วมติดต่อ ประสานหน่วยงานต่างๆ ร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ร่วมประชุมประเมินผล ร่วมปรับปรุง แก้ไขและการดำเนินงาน จากการประเมินบทบาทและความร่วมมือพบว่าทุกขั้นตอนทุกกลุ่ม ประชากรมีบทบาทและให้ความร่วมมือขั้นตอนที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือขั้นตอนการร่วมวางแผน รองลงมาคือร่วมดำเนินการติดต่อประสานหน่วยงานต่างๆ ร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมร่วมประชุม ประเมินผล การดำเนินงาน ร่วมปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานตามลำดับ

สนธิ นันทชัย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้านนโยบาย มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ มีนโยบายพัฒนาครู บุคลากรต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการวางแผนพัฒนาการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจัดเก็บข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคล วางแผนงานพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้ความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีนโยบายในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียนอย่างเหมาะสม แนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้านโครงสร้าง ที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ สถานภาพของสถานศึกษามีความพร้อมที่จะดำเนินการต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ จัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นิमित อิศระกุล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 จังหวัดจะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน บทบาทด้าน การส่งเสริมมากที่สุด ส่วนด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการให้คำปรึกษา ด้านการกำกับดูแล และด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านการรายงานคุณภาพ ประจำปี ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการทำแผนพัฒนามาตรฐานการศึกษา ด้านการ จัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา และการผดุงระบบประกันคุณภาพ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมยศ ยิ่งยงเมธี (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 จังหวัดดาก ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษา และโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โนสเวอที (Noseworthy. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการปฏิบัติงานเทคโนโลยีทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในนิวฟาวแลนด์ พบว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนครูและบุคลากรให้นำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้เพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในโรงเรียน

เจิง เหาจิ่ง (Cheng Haojing. 2004 : Abstract) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานเทคโนโลยีของครูเกี่ยวกับการสนับสนุนและการเผยแพร่ พบว่า ครูต้องการได้รับการส่งเสริมความก้าวหน้าโดยให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษามากกว่าความสามารถทางทฤษฎี

ดัลเลพ (Dallape. 2004 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาด้านเทคโนโลยีการศึกษา ที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ การหาซอฟต์แวร์ให้เหมาะสมต่อความต้องการในการเรียนรู้ของเด็ก และการใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้า และ การสื่อสาร รวมทั้งคิดค้นนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อรองรับกลยุทธ์ในการสอนของครูและจัดฝึกอบรมในการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน

กรีน (Green. 2004 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีการศึกษาที่รัฐฮอนดูรัส พบว่า ครูนำเทคโนโลยีการศึกษา เช่นการรวมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าด้วยกันเพื่อนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนในชั้น ซึ่งมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนสูง

คาราเยเจน กิรอลโด (Karayegen – Giraldo. 2004 : Abstract) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสมบูรณ์ทางเทคโนโลยีของครู K – 12 เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนในเบนคัม พบว่า เทคโนโลยีการศึกษาเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในห้องเรียน สำหรับการสื่อสารระหว่างนักเรียนกับบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาที่ดี

พาเวย์ (Pavey. 2005 : Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสมบูรณ์ของงานเทคโนโลยีการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์ในการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการบริหารของสถานศึกษา ในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่นำพาครูไปสู่การปฏิบัติงานเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและปริมาณเป็นการใช้ภายในโดยศึกษารูปแบบที่ได้รับความนิยมเข้าใจที่สุดของปัจจุบัน หรือการรวบรวมของปัจจัยที่ซึ่งมองเห็นผู้มีส่วนร่วมโครงสร้างทฤษฎีหลักเป็นพื้นฐานการเปลี่ยนแปลง การจัดระบบ และการศึกษา การลงมือปฏิบัติ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในสถานศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศอยู่ระดับปานกลาง ปัญหาการใช้เทคโนโลยีการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ งบประมาณ สื่อ ที่ได้รับจัดสรรนั้นไม่เพียงพอและตรงกับความต้องการ โรงเรียนมีปัญหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการบริหารจัดการ ไม่มีหน่วยบริการคอมพิวเตอร์ ศูนย์สื่อเทคโนโลยีการศึกษา และขนาดของโรงเรียนกับการใช้ข้อมูลสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน และส่วนใหญ่สถานศึกษามีความต้องการเทคโนโลยีการศึกษาในระดับมาก โดยเฉพาะด้านศูนย์สื่อและผู้รับผิดชอบศูนย์สื่อเทคโนโลยีการศึกษา การจัดสื่อเครื่องมือ /อุปกรณ์ไว้บริการ การให้คำแนะนำ การผลิตสื่อการสอน การฝึกอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตและการผลิตวัสดุกราฟิกและสิ่งพิมพ์เพื่อการสอน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบ 2) ด้านการพัฒนา 3) ด้านการนำไปใช้ 4) ด้านการจัดการ และ 5) ด้านการประเมินผลและจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น ด้านการประกันคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานในโรงเรียน จากการศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้วิจัยนำมากำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร 3) ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ 4) ด้านการสร้างความร่วมมือ และ 5) ด้านการจัดหาทรัพยากร